

ראש השנה טו

אתרוג

הלכה: אמר רבה בר רב הונא: השתא דאמר רבן גמליאל אתרוג אחר לקיטתו עישורו כירק - ראש השנה שלו תשרי.

קושי: מיתבי, **רבי שמעון בן אלעזר אומר:** ליקט אתרוג ערב חמשה עשר בשבט עד שלא תבוא השמש, וחזר וליקט משתבוא השמש - אין תורמין ומעשרין מזה על זה, לפי שאין תורמין ומעשרין לא מן החדש על הישן ולא מן הישן על החדש. היתה שלישית נכנסת לרביעית - שלישית מעשר ראשון ומעשר עני, רביעית מעשר ראשון ומעשר שני. מאן שמעת ליה דאזיל בתר לקיטה - רבן גמליאל, וקתני - שבט! גירסה מתוקנת של ההלכה: אלא, אי אתמר הכי אתמר: אמר רבה בר רב הונא, אף על גב דאמר רבן גמליאל אתרוג אחר לקיטה כירק - ראש השנה שלו שבט.

שאלה על הברייטא בהשוואה לברייטא שהובאה קודם: מאי שנא התם דקתני **אם היתה שניה נכנסת לשלישית** ומאי שנא הכא דקתני **אם היתה שלישית נכנסת לרביעית**? **תשובה:** מלתא אגב אורחיה קא משמע לן: דאתרוג קשיא ליה ידא, ואידי דממשמשי ביה כולי עלמא בשביעית - לא טעין פרי עד תלת שנים.

אותה הלכה נשאלה לר' ינאי: בעא מיניה רבי יוחנן מרבי ינאי - אתרוג, ראש השנה שלו אימתי? **תשובה:** אמר ליה: שבט.

שאלת בירור: שבט דחדשים או שבט דתקופה?

תשובה: אמר ליה: דחדשים.

שאלת בירור: בעא מיניה רבא מרב נחמן, ואמרי לה רבי יוחנן מרבי ינאי: היתה שנה מעוברת, מהו?

תשובה: אמר ליה: הלך אחר רוב שנים.

אתרוג בת ששית שנכנסה לשביעית		ובת שביעית שנכנסה לשמינית	
רבה	פטורה מן המעשר	פטורה מן הביעור	פטורה במעשר
רב המנונא	חייב במעשר	פטור מן הביעור	פטורה במעשר
ברייטא - ר' שמעון בן יהודה	פטורה מן המעשר	ופטורה מן הביעור	פטורה מן המעשר
אבטולמוס	??? (רבה ורב המנונא יסבירו כל אחד כדרכו)	פטורה מביעור	פטורה מן המעשר
רבוחינו נמנו באושא	פטורה מן המעשר	חייבת בביעור	חייבת במעשר

קושי על רבה: אמר ליה אביי: בשלמא סיפא - לחומרא, אלא רישא, פטורה מן הביעור אמאי - דאמרין זיל בתר חנטה, אי הכי - תיחייב במעשר! **תירוצ:** אמר ליה: יד הכל ממשמשי בה, ואת אמרת תיחייב במעשר?

קושי על רבה ורב המנונא: מיתבי, **רבי שמעון בן יהודה אומר משום רבי שמעון:** אתרוג בת ששית שנכנסת לשביעית - פטורה מן המעשר, ופטורה מן הביעור, שאין לך דבר שחייב במעשר אלא אם כן גדל בחיוב ונלקט בחיוב. ובת שביעית שנכנסת לשמינית פטורה מן המעשר ופטורה מן הביעור - שאין לך דבר שחייב בביעור אלא אם כן גדל בשביעית, ונלקט בשביעית. רישא קשיא לרב המנונא, סיפא קשיא בין לרבה בין לרב המנונא!

תירוצ: תנאי היא. דתניא, **אמר רבי יוסי:** אבטולמוס העיד משום חמשה זקנים: אתרוג אחר לקיטתו למעשר. ורבוחינו נמנו באושא ואמר: אחר לקיטתו, בין למעשר בין לשביעית. **קושי בהבנת הברייטא:** שביעית מאן דכר שמיה?

הסבר הברייטא: חסורי מחסרה והכי קתני: אתרוג אחר לקיטתו למעשר, ואחר חנטה לשביעית. ורבוחינו נמנו באושא: אחר לקיטתו, בין למעשר בין לשביעית.

פסיקת הלכה בנושא: איתמר, רבי יוחנן וריש לקיש אמרי תרווייהו: אתרוג בת ששית שנכנסה לשביעית - לעולם ששית.

אותה פסיקה נמסרה בלשון אחר: כי אתא רבין אמר רבי יוחנן: אתרוג בת ששית שנכנסה לשביעית, אפילו כזית ונעשית ככר - חייבין עליה משום טבל.

אתרוג

ר' שמעון	רבנן באושא	ר' אליעזר	רבן גמליאל ואבטולמוס	
גדל בחיוב ונלקט בחיוב	לקיטה	חנטה	לקיטה חנטה	מעשר שמיטה

אילנות רגילות

תנו רבנן:

רבי נחמיה	תנא קמא
במה דברים אמורים - באילן שעושה שתי בריכות בשנה אבל אילן העושה בריכה אחת, כגון דקלים וזיתים וחרובין, אף על פי שחנטו פירותיהן קודם חמשה עשר בשבט - מתעשרים לשנה הבאה (אם כל היבול בזמן אחד, אז הולכים בתר לקיטה)	אילן שחנטו פירותיו קודם חמשה עשר בשבט - מתעשר לשנה שעברה, אחר חמשה עשר בשבט - מתעשר לשנה הבאה

קושי בהבנת דברי ר' נחמיה: שתי בריכות סלקא דעתך? הסבר דבריו: אלא אימא: כעין שתי בריכות.

פסיקה בנושא: אמר רבי יוחנן: נהגו העם בחרובין כרבי נחמיה.

קושי על הפסיקה: איתיביה ריש לקיש לרבי יוחנן: **בנות שוח - שביעית שלהן שניה, מפני שעושות לשלש השנים!** (מקרה של בריכה אחת והולכים בתר חנטה ולא לקיטה) תגובת ר' יוחנן: אישתיק.

קושי על תגובתו: אמר ליה רבי אבא הכהן לרבי יוסי הכהן: אמאי אישתיק? לימא ליה: אמינא לך אנא רבי נחמיה, ואת אמרת לי רבנן?

דחיית הקושי: משום דאמר ליה: שבקת רבנן ועבדת כרבי נחמיה?

קושי 2 על תגובתו: ולימא ליה: קאמינא לך "נהגו" ואת אמרת לי איסורא?

דחיית הקושי: דאמר ליה: במקום איסורא, כי נהגו שבקינן להו?

קושי 3 על תגובתו: ולימא ליה: כי אמינא לך אנא - מעשר חרובין דרבנן, ואת אמרת לי שביעית דאורייתא?

תירוץ לכל הקושיות: אלא אמר רבי אבא הכהן: תמיהני אם השיבה ריש לקיש לתשובה זו.

קושי בהבנת התירוץ: אם השיבה? הא אותבה!

הבנה אחרת של התירוץ: אלא אימא: אם קיבלה רבי יוחנן, אם לא קיבלה.

מאתר הדרן והרבנית מישל כהן פרבר

• hadran.org.il •